

Tale holdt af *Daniel Ankarloo*, på Folket åbner tinget

Köbenhavn, 30 september 2014

Kære mødedeltagere – folket, der åbner tinget

Den svenske legendariske partileder Olof Palme udtrykte for halvtreds år siden i en berømt tale arbejderbevægelsens tilgang til det politiske: Han sagde:

Politik, det er at ville ... at ville forandringen, fordi forandringen giver løfte om forbedring, næring til fantasi og handlingskraft, stimulans til drømme og visioner.

Og i de sidste halvtreds år er skabelsen af velfærdsstaten – på godt og ondt – blevet det praktiske grundlag i vores samfund for denne vision.

På godt – på grund af de sociale fremskridt, vores kamp for velfærdsstaten i fortidens lys faktisk har givet os.

Men også på ondt – på grund af velfærdsstatens fortsatte mangel på opfyldelsen af vores visioner om et anderledes samfund af frihed, lighed og solidaritet, som vi håber på i fremtiden.

For os i den brede venstrefløj udgør den allerede opnåede velfærd i dag en løftestang for yderligere fremskridt i morgen. Den erobrede offentlige velfærd er et bevis på vores magt og evner, et tegn på at hvis vi står sammen, kan vi forandre. I Sverige blev den grundlæggende logik en gang beskrevet som ”de stigende forventningers misnøje”. Idéen var, at for ethvert velfærdsfremskridt, som vi som bevægelse erobrede, jo mere fremgang efterspurgte vi. Fremgang leder til fremgang. Visioners realisering til yderligere visioner. Vi ville have en ”fair løsning”. Og vi kaldte den velfærdsstaten.

Men sådan taler det offentlige Danmark ikke om velfærden i dag. Spørgsmålet om velfærden er i stedet helt underkastet en *Nødvendighedens politik* – som de kalder *Konkurrencestaten*. Det er en politik – ikke af magt – men af afmagt. Ikke en politik, der bygger på vores evner og vores visioner, men fornægter dem. Det er en politisk samtale, hvor den tilsyneladende dybeste og mest dræbende politiske intervention i velfærdsdebatten er spørgsmålet: ”Hvordan skal det finansieres?”. Både Sverige og Danmark er meget rige velfærdslande, men med en meget fattig velfærdsdebat.

Funktionen af *Nødvendighedens politik* er ikke at understøtte vores stigende forventninger, vores håb om at fremtiden er et løfte om noget bedre. Nej, i stedet har vi en politisk elite, der først og fremmest ser det som sin pligt at holde igen på befolkningens ønsker og indstille os alle på en fremtid, der kun har ringere vilkår og mere afmagt at byde på. Fremtiden bærer på en trussel – en permanent krisetilstand, som vi som individer må beskytte os mod – ikke det fælles løfte om noget bedre end det nuværende. Vi lever i en politisk hverdag af det, jeg i den svenske debat har kaldt: ”De mindskede ambitioners nøjsomhed”. Vi skal være tilfredse, hvis det ikke går lige så galt, som der ellers var udsigt til.

Vi får den velfærd, som Finansministeriets regneark siger, at der er råd til. Ikke den, vi i fælleskab tilkæmper os. Og kun hvis vi knokler tilstrækkeligt, kan vi måske redde velfærden. Forbedringer, ja, endda et andet samfund – det kommer ikke på tale.

I Sverige, hvor jeg kommer fra, har denne tilgang til velfærden fået et navn: ”Finansieringsproblemet”. En i dag altdominerende problemstilling, der i sin kerne

skaber en krisebevidsthed og en opfattelse af, at den offentlige velfærd, som vi én gang har tilkæmpet os, den er der ikke længere råd til. **(Bild 3)**

I den danske debat **(Bild 4)** dukker den samme fortælling op under overskrifter som ”ældrebyrden”, øget forsørgerbyrde, globaliseringen, svigtende konkurrenceevne, og kommer iklædt moralske opfordringer til befolkningen om at yde lidt mere og nyde lidt mindre. Og for guds skyld huske, at pligten kommer før retten.

Jeg har brugt de sidste ti år i den svenske debat på at kritisere de angivelige beviser for et finansieringsproblem og de påstande der jævnligt er kommet fra diverse kommissioner og økonomiske råd i Sverige om at der ikke er råd til velfærd. Min konklusion er at beviserne for at velfærden står over for uoverstigelige omkostninger som den ikke er gearet til at løse, er svage til ikkeeksisterende. I dag præsenterer jeg her på mødet en rapport, om velfærden i Danmark. Og her er mine konklusioner de samme som for Sverige.

Mine argumenter præsenteres mere grundigt i selve rapporten. Og mine konklusioner kan for nogle af jer måske virke så forbløffende at I umiddelbart siger at ”det kan sgu da ikke være rigtig, det der”. Og det kan jeg godt forstå. Især i lyset af, at det jeg påstår er så langt fra den dominerende tilgang til spørgsmålet. Men lad mig lige kort gå igennem en del af mine kritikpunkter en og en, med hjælp af nogle af de grafer, citater og tabeller der findes i rapporten. Lad mig begynde med den mest dominerende pointe, nemlig den om den stigende forsørgerbyrde. (bild 5)

Idéen om den stigende forsørgerbyrde er tilsyneladende ”common sense”. Og det er rigtig nok, at de ældre bliver stadig lidt flere – og de der skal forsørge bliver stadig

lidt færre. Og det er også sandt, at ved ethvert tidspunkt i det danske samfund, er der kun omtrent halvdelen af befolkningen der lønarbejder og den anden halvdel der ikke gør det. Men det er bare det at det ikke beviser noget som helst!

Den kendsgerning at der bliver flere ældre i fremtiden, er ikke bevis for en ældrebyrde, der med nødvendighed medfører stigende omkostninger, som de offentlige finanser ikke kan klare. Tværtimod tyder al forskning og kendsgerning på det modsatte. Selvom der bliver flere ældre, bliver den offentlige økonomis formåen at møde disse stigende omkostninger stadig bedre - i endnu højere takt.

Og selvom det kan synes forbløffende for CEPOS' og Liberal Alliances megafoner, er den kendsgerning, at der i fremtiden bliver stadig lidt færre i den erhvervsaktive alder, der på ethvert tidspunkt skal forsørge stadig lidt flere, heller ikke bevis for omkostninger, som velfærdsstaten ikke har råd til.

For mens finansieringsproblemet fortalere de sidste 25 år har udbasuneret deres budskab i den danske offentlighed, er den danske offentlige gæld mindsket i meget rask tempo (**bild 7**) – med hvad der svarer til knap 800 mia. kr. Og året før finanskrisen var den helt væk. På samme tid er udlandsgælden helt forsvundet og er efter 25 år med store overskud på betalingsbalancen vendt til et tilgodehavende, på hvad der svarer til knap 800 mia. kr. (**bild 8**)

Så konkurrenceevnen er i perioden kraftigt styrket, ikke svækket. Imens har skattetrykket i princip ligget stille. Det samme gælder sociale udgifter til de ældre som andel af den samlede økonomi. (**Bild 9**) Og det samlede offentlige forbrug (**bild 10**).

Ja, i lys af alle de katastrofescenarier der har cirkuleret i Velfærdskommissioners og Økonomiske råds rapporter, er det forbløffende, hvor udramatisk udviklingen i de offentlige velfærdsudgifter faktisk har været. Så hvis de Økonomiske vismænd har taget så grundigt fejl i deres prognoser hidtil, hvorfor skulle vi så tro, uden om enhver tvivl, at de fremover skulle få ret? Man skal huske på, at det er de samme økonomer, der ikke kunne se forskel på cifrene 4.000 og 40.000 i dagpengespørgsmålet!

Der er i hvert fald hidtil ikke nogen byrde at tale om. **(Bild 11)**

Heller ikke globaliseringen har haft nogen tydelig effekt på den offentlige velfærds finanser i Danmark. Ja, som sagt, det er slående, at både udlandsgælden og den offentlige gæld steg i perioden *før* globaliseringen, og er faldet i rask tempo i perioden *under* globaliseringen, dvs. fra 1990 og fremad.

Globaliseringen fører en masse andre problemer med sig i øvrigt, f.eks hvad gælder social dumping. Og ikke mindst har flere stater inden for de sidste 25 år været ramt af en øget privat gæld koblet til boligbobler. Det er når disse boligbobler sprækker, og den private sektor sender regningen videre til det offentlige, at statsgælden stiger kraftigt. **(Bild 12)**

Det som var tilfældet i Sverige i 90'erne, og det som nu sker på Island, i Irland og i Spanien m.v. Men i modsætning til de neoliberalistiske myter er det altså ikke den offentlige velfærd, som truer den private sektor med sin gæld – det er den private sektor, der indimellem truer det offentlige med sin gæld. Så den offentlige gældsudvikling er ikke bevis for, at der ikke er råd til velfærd. Men måske mere bevis for, at vi ikke har råd til markedets diktatur?

Det samme gælder de politiske elitors moralske uro over danskernes angiveligt svigtende arbejdsmoral. **(Bild 13)** Mens eksperter og politikere har advaret om, hvordan den danske ”krævementalitet” udhuler velfærdsfinanserne, er de offentlige finanser gået med løbende overskud.

Og i de sidste 20 år op til året før finanskrisen, er antallet af danskere i beskæftigelse steget med 300.000 personer, og antallet af personer på dagpenge **(Bild 14)** og kontanthjælp **(bild 15)** reduceret med over halvdelen – med omtrent 200.000 personer.

I det lys er det måske ikke *Fattig-Carina* og *Dovne Robert*, der er den store trussel mod den danske velfærdsmodel, men de økonomer og politikere, der helt frakoblet enhver form for kendsgerning, udnytter disse menneskeskæbner for deres egne politiske formål?

Jeg vil tro, at det er idéen om, at vi ikke har råd til velfærd, som i det danske samfund er den største årsag til dagens politiske tilstand. Det er den myte, der også i arbejderbevægelsens og i den brede venstrefløjs organisationer blokerer for nytænkning og er årsag til handlingslammelse. Det er ikke mærkeligt, at det er sådan det er. Men det er alligevel en sørgelig tilstand.

Myten om finansieringsproblemet er ligefrem en trussel mod den åbne, kritiske samtale, der er det levende politiske demokratis grundvilkår. Det er herved, at den som er uden egen politisk vilje, fremstilles som ”den ansvarlige”, mens den der udtrykker en modsatrettet politisk vilje, udelukkes som ”uansvarlig”. Jeg håber med min rapport at kunne give om end kun et lille bidrag til at bryde den lammelse, der findes i velfærdspolitikken, endda også på den brede venstrefløj, og som myten om at vi ikke har råd til velfærd, er årsagen til.

Den officielle fortælling er, at velfærdsstaten er en saga blot. Derfor er det nødvendigt, at vi forandrer velfærden i den neoliberalistiske retning af udlicitering, privatisering, og gennemfører de forringelser i dagpenge og kontanthjælp, der på Orwellsk nydansk kaldes ”reformer for øget arbejdsudbud”. ”Hvis vi ikke gør det, falder det hele sammen”. **(Bild 16)** Mit budskab i dag er i stedet for lige så simpelt, som det måske er forbløffende: *Hvis vi ikke gør noget, sker der ikke noget.*

Konkurrencestaten er i det lys faktisk et politisk kup – ikke en nødvendig tilpasning til uundgåelige realiteter. I mangel på videnskabelige beviser, og i mangel på virkelig folkelig opbakning, er den førte *Nødvendighedens politik* af neoliberalisme faktisk helt unødvendig. Det der hindrer os, er den altomfattende myte om fremtidens finansieringsproblem.

Måske skal vi ikke lade den myte forhindre os længere?

Med det ønsker jeg jer alle et godt Ting.

Tak for ordet.